

**הערה כללית מס' 20: באה במקומה של הערה כללית מס' 7 בנוגע
לאיסור על עינויים ועל יחס או עונש אכזריים (סעיף 7): 10.3.1992.
CCPR General Comment No. 20. (General Comments)**

ראשי התיבות של שם האמנה: CCPR

הערה כללית מס' 20

**באה במקומה של הערה כללית מס' 7 בנוגע
לאיסור על עינויים ועל יחס או עונש אכזריים**

(סעיף 7)

(המושב ה-44, 1992)

1. הערה כללית זו באה במקומה של הערה כללית מס' 7 (המושב ה-16, 1982), משקפת אותה ומוסיפה לפתח אותה.
2. מטרתן של הוראות סעיף 7 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות היא להגן הן על כבודו של הפרט והן על שלמותו הגופנית והנפשית. מחובתה של כל מדינה שהיא צד לאמנה לספק לכול הגנה מפני המעשים האסורים על-פי סעיף 7, באמצעים תחקיקתיים ואחרים ככל שהדבר נחוץ, בין שאנשים מבצעים אותם מתוקף תפקידם הרשמי, בין שהם מבצעים אותם שלא במסגרת תפקידם הרשמי ובין שהם עושים את המעשים מטעם עצמם. את האיסור בסעיף 7 משלימות הדרישות הפוזיטיביות שבסעיף 10 א' לאמנה, הקובע כי "אנשים שנשללה חירותם ינהגו בהם במידת האנושיות והכבוד הראוי לכל אדם".*
3. נוסחו של סעיף 7 אינו מתיר הגבלה כלשהי. כמו כן, הוועדה שבה ומדגישה כי אף במצבים של שעת חירום ציבורית, כמו אלה הנזכרים בסעיף 4 לאמנה, לא תותר כל גריעה מהוראות סעיף 7 וכי הוראותיו חייבות לעמוד בתוקפן. בדומה לכך מציינת הוועדה כי לא

* הערת המתרגמים: בגרסה העברית של האמנה משמש הנוסח "אנשים שנשללה חירותם ינהגו בהם ברוח אנושית ומתוך התחשבות בכבודו העצמי של האדם".

ניתן לטעון לשום הצדקות או נסיבות מקלות להפרה של סעיף 7 מכל סיבה שהיא, לרבות אלה המבוססות על הוראה מקצין ממונה או רשות ציבורית.

4. האמנה אינה מכילה הגדרה כלשהי למושגים הנסקרים בסעיף 7 ואף הוועדה אינה מוצאת לנכון לערוך רשימה של מעשים אסורים או לקבוע הבחנות חדות בין סוגי היחס והעונש השונים; ההבחנות תלויות בטבעו של היחס הניתן, במטרתו ובחומרנו.

5. האיסור המעוגן בסעיף 7 אינו נוגע רק למעשים המסבים כאב גופני אלא גם למעשים המסבים לקרבן סבל נפשי. זאת ועוד, הוועדה סבורה כי האיסור חייב לחול גם על ענישה גופנית, לרבות כזו שהושתה בגין עברה או כזו המבוצעת כאמצעי חינוכי או משמעותי. ראוי להדגיש בהקשר זה כי סעיף 7 מוגן באופן מיוחד על ילדים, תלמידים וחולים במוסדות חינוך ובריאות.

6. הוועדה מציינת כי כליאה ממושכת בבידוד של אדם שנעצר או נאסר עלולה לעלות לכדי מעשים האסורים על-פי סעיף 7. כפי שקבעה הוועדה בהערה כללית מס' 6 (16), סעיף 6 לאמנה מתייחס באופן כללי לביטול עונש המוות במונחים שעולה מהם בבירור כי יש לשאוף לביטולו. יתר על כן, כאשר עונש המוות מבוצע על-ידי מדינה שהיא צד לאמנה בגין הפשעים החמורים ביותר, אין להסתפק בהגבלה חמורה שלו בהתאם לסעיף 6, אלא יש גם לבצעו בדרך שבה יסב סבל גופני ונפשי מועטים ככל האפשר.

7. סעיף 7 אוסר במפורש על עריכת ניסוי מדעי באדם ללא הסכמתו החופשית. הוועדה מציינת כי דוחותיהן של המדינות שהן צד לאמנה מכילים ככלל מידע מועט על עניין זה. ראוי להקדיש תשומת לב רבה יותר לצורך להבטיח את כיבודו של הוראה זו ולאמצעים שישמשו לכך. הוועדה מציינת גם כי יש צורך בהגנה מיוחדת בכל הנוגע לעריכת ניסויים כאלה במקרה של אנשים שאינם מסוגלים לתת הסכמה תקפה, ובייחוד אלה המוחזקים במעצר או מאסר על כל סוגיהם. אסור לחשוף אנשים כאלה לשום סוג של ניסוי רפואי או מדעי העלול להזיק לבריאותם.

8. הוועדה מציינת כי לצורך יישומו של סעיף 7 אין די באיסור על יחס או עונש כאלה או בכך שהם יוגדרו כעברה. על המדינות שהן צד לאמנה ליידע את הוועדה על האמצעים התחקיתיים, המנהליים, השיפוטיים והאחרים שהן נוקטות כדי למנוע מעשי עינויים ויחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל ולהעניש עליהם בכל שטח הנתון לסמכות השיפוט שלהן.

9. לדעת הוועדה, אסור למדינות לחשוף יחידים לסכנה של עינויים או יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים לאחר שיחזרו למדינה אחרת באמצעות הסגרה,

גירוש או החזרה למדינות המוצא (refoulement). על המדינות שהן צד לאמנה להצביע בדוחותיהן על האמצעים שנקטו לשם כך.

10. יש ליידע את הוועדה כיצד מדינות שהן צד לאמנה מפיצות, לכלל האוכלוסייה, מידע רלוונטי בנוגע לאיסור על עינויים וליחס האסור על-פי סעיף 7. אנשים בצוותי אכיפה, אנשי צוותים רפואיים, קציני משטרה וכל אדם אחר המעורב במשמורת על כל אדם הנתון לכל צורה של מעצר, כליאה או מאסר או בטיפול בו חייבים לקבל הדרכה והכשרה הולמות. על המדינות שהן צד לאמנה ליידע את הוועדה על ההדרכה וההכשרה הניתנות ועל הדרך שבה האיסור שבסעיף 7 מהווה חלק בלתי נפרד מכללי הפעולה ומאמות המידה המוסריות שעל-פיהם נדרשים אנשים אלה לפעול.

11. בנוסף לתיאור הצעדים שנקטו כדי לספק את ההגנה שכל אדם זכאי לה מפני המעשים האסורים על-פי סעיף 7, על מדינה שהיא צד לאמנה לספק גם מידע מפורט בדבר האמצעים הננקטים להבטחת ההגנה המיוחדת שאנשים פגיעים במיוחד זכאים לה. יש לציין כי הקפדה על בחינה שיטתית של הכללים, ההוראות, השיטות ודרכי ההתנהלות של החקירות, כמו גם הסדרי המשמורת והיחס לאנשים הנתונים למעצר או לכליאה מכל סוג שהוא, היא דרך יעילה למניעת מקרי עינויים והתעללות. כדי להבטיח את ההגנה היעילה על אנשים עצורים, יש לדאוג לכך שעצירים יוחזקו במקומות המוכרים רשמית כמקומות מעצר וששמותיהם והמקומות שבהם הם מוחזקים במעצר, כמו גם שמות האנשים האחראים למעצרים, יישמרו ברישומים הזמינים ונגישים בקלות לכל הנוגעים בדבר, לרבות בני משפחה וחברים. מסיבה זו יש גם לתעד את מועדיהן ומיקומיהן של כל החקירות, יחד עם שמות כל האנשים הנוכחים בהן, ומידע זה צריך גם הוא להיות נגיש לצורך הליכים משפטיים או מנהליים. יש לנקוט אמצעים גם למניעת מעצר ללא קשר עם החוץ. בהקשר זה, על המדינות שהן צד לאמנה לוודא כי בשום מקום מעצר לא יהיה ציוד העלול לשמש למעשי עינויים או התעללות. ההגנה על העצור מחייבת גם מתן גישה מיידית וסדירה לרופאים ועורכי דין, וכן – בפיקוח כאשר החקירה מחייבת זאת – לבני משפחה.

12. כדי להניא אנשים מביצוע הפרות של סעיף 7 יש לקבוע בחוק כי אסור שהצהרות או וידויים שהושגו באמצעות עינויים או יחס אסור אחר ייחשבו קבילים בהליכים משפטיים.

13. בעת הצגת דוחותיהן, על המדינות שהן צד לאמנה להצביע על ההוראות במשפט הפלילי שלהן הקובעות עונשים על עינויים ויחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל, ולציין מהם העונשים החלים על מעשים כאלה, בין שבוצעו בידי בעלי תפקידים ציבוריים ובין שבידי אנשים אחרים הפועלים מטעם המדינה, או בידי אנשים פרטיים. אנשים שהפרו את סעיף 7

בכך שעודדו ביצוע של מעשים אסורים, הורו לבצעם או השלימו עם ביצועם, חייבים לשאת באחריות למעשיהם. לפיכך, אסור שאנשים שסירבו למלא את ההוראות ייענשו או יהיו נתונים ליחס שלילי כלשהו.

14. יש לקרוא את סעיף 7 בשילוב עם סעיף 2 ג' לאמנה. על המדינות שהן צד לאמנה להסביר בדוחותיהן כיצד מערכת המשפט שלהן מבטיחה את הפסקת המיידית של כל המעשים האסורים על-פי סעיף 7 כמו-גם פיצוי נאות. הזכות להגיש תלונות על התעללות האסורה על-פי סעיף 7 חייבת להיות מוכרת בחוקי המדינה. כדי שהתרופות יהיו יעילות, על הרשויות לחקור את התלונות באופן מידי וללא משוא פנים. דוחות המדינות שהן צד לאמנה צריכים לספק מידע ספציפי על התרופות העומדות לרשותם של קרבנות להתעללות ועל ההליכים שעל-פיהם צריכים המתלוננים לפעול, וכן נתונים על מספר התלונות ועל הדרך שבה טופלו.

15. הוועדה ציינה כי מדינות מסוימות העניקו חנינה בנוגע למעשי עינויים. ככלל, חנינות אינן עולות בקנה אחד עם חובתן של המדינות לחקור מעשים כאלה, להבטיח את החופש מפני מעשים כאלה בתחומי שיפוטן ולהבטיח כי הם לא יתרחשו שוב בעתיד. אסור למדינות לשלול מיחידים את הזכות לתרופה יעילה, לרבות פיצויים ושיקום מלא ככל שניתן.